

De onvermijdelijke samenleving

Niet de verbeelding, maar de angst is aan de macht. Alleen wanneer de veiligheid van mens (en auto) in het geding is, maken zij zich druk

HENRI BEUNDERS

De Amerikaanse burgers waren een jaar geleden nog woedend op de regering. De populistische schreeuwlelijk Pat Buchanan dreigde een volksheld te worden. Nu kiezen ze, berustend, voor Clinton. De Belgische burgers waren een jaar geleden berustend als altijd. Nu zijn zij in opstand gekomen. Het gedragspatroon van de burgers in het Westen is grillig. Scepsis overheerst en onder het oppervlak sluimert de onvrede. 'De verbeelding aan de macht', luidde de slogan tijdens de revoluties van '68 in Europa en Amerika. Toen werden oplossingen aangedragen met kruiwagens tegelijk, voor allerhande problemen, van crèche tot kapitalisme. De hele wereld moest op de schop. Eerst werd demonstren voldoende geacht. In de jaren zeventig achtten de fanatieksten bijna elk middel geoorloofd om de wereld te verbeteren of te redden. De Club van Rome lanceerde het rapport 'Grenzen aan de Groei'. De mensheid moest niet meer, maar minder consumeren. Anders zou de aarde binnen de kortste keren door haar as zakken. Jean-Paul Sartre lanceerde 'het gezonde principe van het revolutionaire geweld' en verdedigde de bloedige PLO-aanslag tijdens de Olympische Spelen in München waarbij elf Israëlische atleten werden gedood.

Sartre is dood, en de milieubeweging ligt aan de kunstmatige beademing. Over gerechtvaardigd geweld spreekt niemand meer, als de doelstelling om de uitstoot van CO2 met een bepaald percentage terug te brengen niet wordt bereikt, halen de regeringspartijen de schouders op.

Is '1968' voor niets geweest? Of hebben alleen de revolutionairen van toen gefaald en was 'het volk' al snel tevreden met de nieuwe vrijheden en verworvenheden: het recht op televisie, abortus, vakantie-geld, scheiding, auto en een pilsje? Van de grote idealen is in elk geval niet veel over. En van de kleine?

Sommige revolutionairen wisten zich dankzij de opwindende massa en de verwarring aan de top in het zadel te hijsen en traden toe tot de nieuwe elite. Of ze nu parlementariër of partijleider zijn, premier of president — kortom van Clinton tot Kok — ze hebben zich gewonnen gegeven aan de krachten die zij bestreden: die van de *laissez faire* van de vrije markt. Voor het overige hebben zij zich aangepast aan de conservatieve ideologie — van Spiro Agnew tot Dries van Agt — van gezag en orde en 'ethisch re-veil'. Zij zijn de contrarevolutionairen van nu geworden. Macht maakt wendbaar.

Maar hoe staat het met 't gemoed van 'het volk', die 'kritische massa' die even amorf als onpeilbaar is, maar in tijden van revolutie de doorslag geeft? Opiniepeilingen zeggen: men is tevreden over zichzelf, men maakt zich meer zorgen over de maatschappij. Deelden elite en massa rond '68

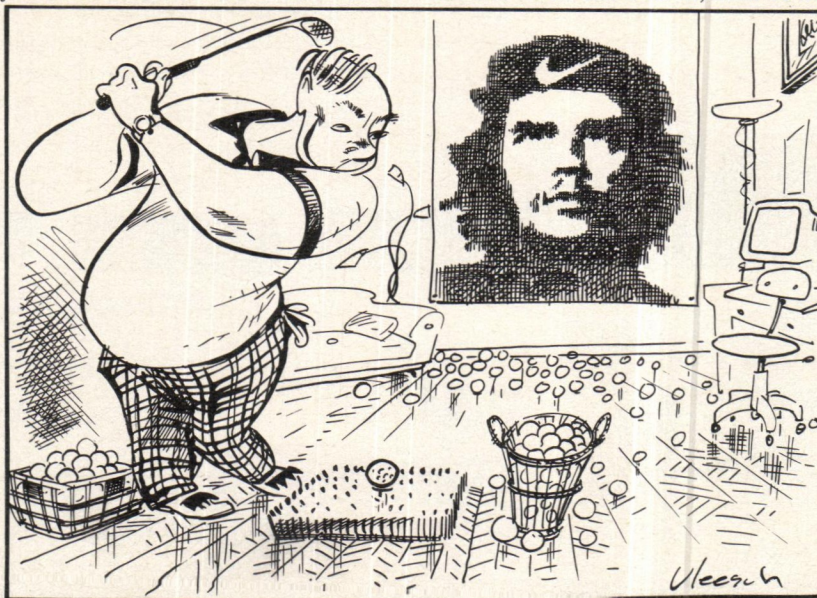
een forse mate van elan, nu lijkt het gemeenschappelijke gevoel berusting te zijn. Berusting

in het bestaande. Voor sommige radicalen van vroeger geldt het oude gezegde: 'Niets conservatiever dan een bekeerde rebel'. Maar zij weten hun berusting in cadeaupapier te verpakken, alsof ze met iets nieuws aankomen. Dus presenteren zij wijsheden die vroeger elk kind op zijn bord vond: pas je aan de wereld aan, want de wereld doet het niet aan jou; al te goed is buurmans gek; en té is nooit goed. De berusting van 'de gewone man' lijkt negatiever van aard. Ook hij was altijd al dubbelzinnig: meer uitkeringen, minder belastingen; meer auto en vliegtuig, schoner milieu; meer vrijheid en meer veiligheid. Nu er keuzes moeten worden gemaakt, blijkt zijn adagium er een uit de oude doos: het hemd is nader dan de rok. Zijn 'oplossing' is dat 'er geen oplossingen' zijn voor de economische, ecologische en culturele problemen in de wereld.

De conclusie is dezelfde als de rechtse *Frankfurter Allgemeine Zeitung* 11 augustus trok over de ingezakte milieubeweging: dat het 'mischien beter is om met de dramatische klimaatveranderingen te leren leven'. Het is een logische reactie op de overdreven onheilstijdingen van gisteren, maar ook een simpel egoïsme. Dat geldt minder voor de andere aspecten van de huidige modernisering: de immigratie, de globalisering en de triomf van het geld op alle gebied. De bekeerde elite ziet dit als goed en als onvermijdelijk. De 'onvermijdelijke samenleving' is hun 'seculiere religie' geworden.

De gewone man voelt zich eerder bedreigd dan gerustgesteld. Dat maakt hem conservatief. In de storm die over de wereld waait, wil hij houden wat hij heeft. Daarom brengt hij de slogan 'Denk globaal, handel lokaal' op een andere wijze in praktijk dan Loesje en de milieubeweging bedoelden. Men denkt aan Hollywood, wereldwijde vakanties en Internet, maar handelt alleen op de eigen stoep. Na de papier- en glasbak nu voor het behoud van de parkeerplaats. Na inspraak en gedoogcafé nu voor een drugsvrije buurt. Van 'de politiek' verwacht men minder dan ooit. Veel Amerikanen geloven dat Dole een 'beter karakter' heeft dan Clinton, maar ze hebben liever Clinton als presi-

dent. Hij verwerd van 'Verdediger van het Vrije Westen' tot superburgemeester. Als hij maar medeleven toont bij een ramp, kan het weinigen schelen wat hij privé doet. De moderne politiek leider kromp tot president-putdeksel en president-pastoor. Voor Kok en Bolkestein geldt hetzelfde. De burger verwacht slechts bescherming van huis en haard, van lijf en leden. Als de politiek daar faalt, zoals in België, komt het volk in opstand. Maar revolutie? Dat zit er niet in, want niemand heeft een alternatief. Niet de verbeelding, maar de angst is aan de macht. ■

ILLUSTRATIE WILLEM VLEESCHOUWER